

TOPTIEN ARCHITECTEN GOED VOOR EEN HALF MILJOEN M²

Top-25 Architecten

OPLEVERING VAN GEBOUWEN IN 2009 LEVERDE EEN AFWISSELENDE LIJST OP VAN GROTE EN KLEINE ARCHITECTENBUREAUS

DOOR KEES VAN DER HOEVEN

1 (5) Dam en Partners Architecten

Amsterdam - www.damenpartners.nl - 131.300 m²

Of het het mooiste gebouw in Rotterdam is geworden weten we niet, maar het is met zijn 165 meter hoogte in ieder geval het hoogste gebouw van de stad en zelfs van ons land: de nieuwe Maastoren, ontworpen door Cees en Diederik Dam i.s.m. de Franse architecten Odile Decq-Benoit Cornette en ontwikkeld door OVG. Dit jaar wordt eveneens de groot-scheepse renovatie van het ministerie van LNV voltooid. Een project op het voormalige kazerneterrein in Roermond compleetert het enorme gerealiseerde totaaloppervlak.

2 (-) Architectenbureau Marcel van der Schalk

Amstelveen - www.mvds.nl - 62.500 m²

Van der Schalk werkte eerder als ontwerper bij architectenbureau Alberts en Van Huut mee aan de gebouwen voor de NMB en de Gasunie. De filosofische en soms ook visuele erfenis van die periode is nog wel te zien in het werk dat Van der Schalk nu zelfstandig realiseert. Hij is inmiddels als architect betrokken bij verschillende kantoorgebouwen voor de accountants van KPMG, zoals in Rotterdam en nu voor het nieuwe hoofdkantoor in Amstelveen. Dat laatste complex ligt prominent aan de A9, heeft een dubbele en gespiegelde 'stenvork' als hoofdstructuur en kent verschillende hoge halruimten.

3 (-) Claus en Kaan Architecten

Amsterdam, Rotterdam - www.clausenkaan.nl - 48.400 m²

De gerenommeerde architecten Claus en Kaan hebben Nederland (en daarmee de hele wereld) via een horizontale middellijn verdeeld; alles boven die grens komt uit de A'damse vestiging die door Felix Claus wordt bestierd en alles onder die lijn is ontworpen door Kees Kaan, die onlangs werd benoemd tot hoogleraar Architectonisch Ontwerpen aan de faculteit Bouwkunde van de TU Delft. Een enkel kleiner winkelproject in Dordrecht en Zaan-dam, bracht hen, samen met de renovatie van 'Central Post' in Rotterdam in de top-drie.

4 (-) Rijnboutt

Amsterdam - www.rijnboutt.nl - 41.500 m²

Oud-Rijksbouwmeester Kees Rijnboutt zette jaren geleden vanuit de Amsterdamse Architectengroep de stap naar een eigen architectenbureau, dat hij samen met zijn zoon Matthijs en met Bart van der Vossen leidde. Begin dit jaar is dit bureau (Rijnboutt Van der Vossen Rijnboutt) gefuseerd met het Haagse bureau voor stedenbouw en landschap CH & Partners, actueel geleid door Richard Koek. De zo ontstane en breed werkende ontwerp-groep werkt nu simpelweg verder onder de naam van de oorspronkelijke oprichter: 'Rijnboutt'. Recente projecten in Amsterdam (The Bank), Apeldoorn (Univé) en Zaanstad (Inverdan) hielden hen nog juist buiten de topdrie.

5 (-) UN Studio

Amsterdam - www.unstudio.com - 40.200 m²

Architect Ben van Berkel leidt samen met zijn echtgenote en kunsthistorica Caroline Bos vanuit Amsterdam het internationaal opererende UN Studio. Het bureau streeft naar een 'significante bijdrage aan de architectonische discipline' en dat is getuige hun vele en wereldwijd gerealiseerde projecten inmiddels gelukt. Gebouwen als het Mercedes-Benz Museum in Stuttgart, het muziektheater in het Oostenrijkse Graz en het New Amsterdam Pavillion in hartje New York werden wereldberoemd. UN Studio bouwt ook in eigen land (ze wonnen hier in 2008 zelfs de prijs 'Architect van het Jaar').

6 (-) Knevel Architecten

Amsterdam - www.knevelarchitecten.nl - 38.000 m²

Naast projecten in woning- en utiliteitsbouw werkt dit middelgrote bureau onder leiding van architect en oprichter Gert Jan Knevel de afgelopen jaren tevens aan projecten in de sectoren retail en zorg. Ze realiseren gebouwen met een moderne uitstraling, zoals het Tulip-Inn-hotel langs de A13 bij Delft. Zo langzamerhand zijn ze de vaste architect van Ikea in Nederland geworden. Naast Ikea-vestigingen in Breda, Groningen, Amersfoort en Utrecht waren ze dit jaar de ontwerper van het Ikea-gebouw in Heerlen; als opgeleverd gebouw in zijn eentje groot genoeg voor een hoge plaats in deze toptien.

7 (-) Van der Leur Vermeer Architecten BNA

Naaldwijk - www.lva.nl - 35.000 m²

De nu nog minder bekende architect Jan van der Leur werkt vanuit Naaldwijk met een tiental medewerkers aan vele projecten op het gebied van zorg, wonen en werken; voornamelijk in en rond het Westland. Met nu en dan een uitstapje naar de zuidelijke randstad, zoals moge blijken uit de oplevering van het grote gebouw voor de woonboulevard in Spijkenisse waarmee het architectenbureau vanuit het 'niets' direct op plaats zeven in deze lijst terechtkwam.

7 (-) Architectenbureau Van Manen

Noordwijk - www.van-manen.net - 35.000 m²

'In de afgelopen 40 jaar hebben wij een bouwtraditie opgebouwd die niet snel tot trendgevoelige ontwerpen leidt' is een van de zinsneden op de website van dit middelgrote architectenbureau uit Noordwijk. De oprichters, de broers D. en T. van Manen stonden bekend om hun snelle en no-nonsense oplossingen. Ze werkten als 'huisarchitect' aan vele projecten voor C&A maar realiseerden ook meer dan 300 Rabobanken. De volgende generatie in de persoon van architect Gerben van Manen staat nu aan het roer. Ze kwamen dit seizoen direct in de toptien terecht, onder meer door de oplevering van kantoorgebouw Da Vinci in Rijswijk.

9 (18) KOW Stedenbouw en Architectuur

Den Haag, R'dam, A'dam, Eindhoven, Shanghai - www.kow.nl - 31.000 m²

Het Haagse architectenbureau KOW is een oude bekende in dit overzicht, maar het bureau blijft zich vernieuwen. Zo stapte oprichter Hans Kuiper over naar de gemeente als hoofd Stedenbouw in Den Haag en wordt het bureau van rond de 100 medewerkers sinds juni 2009 geleid door een nieuwe vierkoppige directie. Door de oplevering van het Nautisch Centrum in Scheveningen en het Alaska Building in Rijswijk kwamen ze dit jaar nog juist de toptien binnen.

10 (23) Mei Architecten en Stedenbouwers

Rotterdam - www.mei-arch.nl - 30.600 m²

De architectenbureaus van Pim van der Ven en Robert Winkel fuseerden enkele jaren geleden en bedachten de verfrissende naam 'Mei' - met een ei als logo - voor hun nieuwe bureau ('Kom werken bij Mei'). Naast prijswinnende projecten ook met nieuwe visies op het ontwerp- en bouwproces, zoals hun recente pleidooi voor het afschaffen van het auteursrecht op architectuurprojecten. Dit seizoen in deze lijst gestegen door de oplevering van het bedrijvencomplex 'De Koppeling' in Houten.

11 (-) Designed by Erick van Egeraat

Rotterdam, Londen, Praag, Boedapest, Moskou - www.erickvanegeraat.nl - 30.000 m²

Zijn oorspronkelijke architectenbureau 'EEA Architects' bleek een van de eerste slachtoffers van de crisis. Na een zelf aangevraagd faillissement kocht Erick de auteursrechten van het werk terug uit de boedel en hij werkt nu verder onder eigen naam. De oplevering van zijn ruimtelijk en visueel spectaculaire Zuidas-kantoorgebouw 'The Rock' bracht hem nog bijna in de toptien van deze ranglijst.

12 (-) VDH Architekten

Ede (Gld.) - www.vdh-architekten.nl - 29.400 m²

Middelgroot Gelders architectenbureau, geleid door architect Michel Richter. Landelijk vrij onbekend, hoewel aanwezig met gebouwen aan de snelweg zoals het hoofdkantoor van The Phone House bij Amersfoort en het retailproject PDV langs de A1.

13 (-) De Jong Gortemaker Algra

Rotterdam - www.djga.nl - 25.000 m²

Henk de Jong, Roelof Gortemaker en Maurits Algra leiden dit architectenbureau met 100 medewerkers dat zich vooral heeft gemanifesteerd met ontwerpen van ziekenhuizen en schoolgebouwen. Ontwierp het kantoor KPN Teleport in Amsterdam.

14 (2) Meyer en Van Schooten Architecten

Amsterdam - www.meyer-vanschooten.nl - 24.800 m²

Vorig jaar nog op de tweede plaats met de renovatie van het ministerie van Financien in Den Haag, dit jaar leverden architecten Roberto Meyer en Jeroen van Schooten het nieuwe kantoorgebouw op voor het CBS in Heerlen. Van Schooten is tevens voorzitter van de Bond van Nederlandse Architecten BNA.

15 (-) Rijksgebouwendienst Advies en Architecten

Den Haag - www.rijksgebouwendienst.nl - 24.000 m²

Het Rijk heeft nog immer (hoe lang nog?) enkele architecten in dienst om met ontwerp opdrachten vooral de eigen kennis ten behoeve van het professioneel opdrachtgeverschap op peil te houden. Deze afdeling 'Advies en Architecten' realiseerde dit jaar de renovatie van het afgebrande Smedinghuis in Lelystad.

16 (-) PPKS Architects

Glen Ellyn, Illinois USA - www.ppk.com - 20.000 m²

Als ervaren hoogbouwontwerper kwam partner-architect René Steevensz van PPKS regelmatig uit Amerika over voor grote ontwerp opdrachten in Nederland. Dit jaar kwam zijn IJsseltoren in Zwolle gereed. Helaas moest hij in een recent interview bekennen - als eerste architect - betrokken te zijn bij de vastgoedfraude.

17 (18) AWG Architecten

Antwerpen - www.awg.be - 19.300 m²

Belgisch architectenbureau met aan het hoofd de eerste Vlaams Bouwmeester bOb van Reeth. Kregen als gewaardeerd architectenbureau ook vaste voet aan de grond in Nederland. Naast de renovatie van de voormalige Philips Lichttoren in Eindhoven werden winkelcentra in Tilburg en Leidscheven opgeleverd.

1 **Dam en Partners Architecten**
Maastoren, Rotterdam

2

**Architectenbureau Marcel
van der Schalk**
KPMG, Amsterdam

3

Claus en Kaan Architecten

Central Post, Rotterdam

4

Rijnboutt

The Bank, Amsterdam

18 (-) **dedato ontwerpers en architecten**

Amsterdam - www.dedato.com - 17.200 m²
Dedato werkt zeer breed: van ontwerpen voor gebouwen en interieurs tot grafische vormgeving en interactieve media. Ze worden gaandeweg bekender, mede door hun no-nonsense aanpak zoals voor hun zelf ontworpen kantoor. Enkele kantoorgebouwen en het Stedelijk Museum-depot brachten hen in de lijst.

19 (-) **Prof. Hans Kollhoff i.s.m. met Rapp+Rapp**

Berlijn - www.kollhoff.de / **Rotterdam** - www.rappenrapp.nl - 17.000 m²
Kollhoff werkte al vaker samen met zijn voormalige medewerker Christian Rapp, getuige het beroemde woongebouw Piraeus in Amsterdam uit 1997. In opdracht van OVG realiseerden ze dit jaar gezamenlijk het complexe binnenstedelijk project Laurenschhof in Rotterdam. Twee torens in het centrum van Den Haag volgen nog.

20 (-) **ZZDP Architecten**

Amsterdam - www.zzdp.nl - 15.000 m²
Ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van ZZDP verscheen een boek met als titel 'ZZDP Architecten-Ondernemers'. Het is een mooie kenschets van het bureau dat actueel geleid wordt door architect Joris Deur. Hier opgenomen vanwege het A'damse kantoorgebouw Miro dat werd gerealiseerd i.s.m. architect Joost Valk.

21 (4) **de Architekten Cie.**

Amsterdam, Zagreb, Shanghai - www.cie.nl - 14.900 m²
Groot hoofdstedelijk bureau geleid door de architecten De Bruijn, Van Dongen, Medic en Puljiz. Na vorig seizoen enkele grote complexen te hebben opgeleverd, (zoals gebouw Symphony op de Zuidas) dit jaar in de lijst met 'slechts' één commercieel vastgoedproject, het winkelcentrum Wisselplein in Lelystad.

22 (-) **Massimiliano Fuksas Architetto**

Rome, Parijs, Shenzhen - www.fuksas.it - 14.000 m²
De Italiaanse architect Fuksas was al langer actief in Eindhoven, o.m. door de revitalisatie van het winkelgebouw Piazza. Actueel werkt hij mee aan het nieuwe woon- werk- en winkelgebied 'Rond de Admirant' in diezelfde stad. Met als sluitstuk een blob-gebouw dat qua vorm en uiterlijk reeds vele tongen losmaakte.

23 (3) **Van den Oever Zaaier en Partners**

Amsterdam - www.oz-p.nl - 13.600 m²
OZ&P kwam tot nu telkens in de toptien van de lijst voor. Dit seizoen wat bescheidener (er wordt nu eenmaal niet elk jaar een hele serie gebouwen gerealiseerd) door de oplevering van het hoofdkantoor voor DCMR Milieudienst Rijnmond in Schiedam naar ontwerp van Van den Oever.

24 (-) **GroupA**

Rotterdam - www.groupa.nl - 12.400 m²
Onder leiding van Maarten van Bremen, Folkert van der Hagen en Adam Visser werkt GroupA (waarin opgenomen Aukett Nederland) aan een gevarieerd opdrachtenpakket. Ze kregen bredere bekendheid via het prachtige hoofdkantoor van Sabic in Sittard. Hier opgenomen met businesspark IJsseloord 2 in Arnhem.

25 (-) **Krier Kohl Architekten**

Berlijn - www.krierkohl.com - 12.200 m²
Prof. Robert Krier (al enige tijd samenwerkend met zijn schoonzoon Christoph Kohl) werd beroemd als een van de pleitbezorgers van de traditionele stad. Hij liet het resultaat van die traditie zien in het centrum van Den Haag en in de wijk Brandevoort in Helmond. Onder meer de winkels daar zijn hier meegeteld.

VERANTWOORDING

Bij de samenstelling van deze Top-25 is gebruik gemaakt van de projectlijsten die zijn opgenomen in de editie 2009 van het jaarboek *Nieuw Commercieel Vastgoed in Nederland* in feiten en cijfers, gezamenlijk uitgegeven door de Neprom en PropertyNL. Door nader onderzoek via internet en/of door rechtstreekse informatie van de opdrachtgevers is aan deze projecten de naam van het ontwerpende architectenbureau toegevoegd. In de uiteindelijke lijst is het gerealiseerde bvo van de in 2009 opgeleverde kantoor- en winkelprojecten per architect getotaliseerd.